

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ
บ้านเชียง









การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขต ๕
๑๖/๕ ถนนมุขมนตรี อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ๔๑๐๐๐
โทร. (๐๔๒) ๓๒๕๔๐๖-๗ โทรสาร ๓๒๕๔๐๘

(อุดรธานี - หนองคาย - หนองบัวลำภู - เลย) E-mail : tatudon@esan.coth

amazing THAILAND 2000
Enchantment for the next thousand years

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ บ้านเชียง

บ้านเชียง ตำบลบ้านเชียง อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี ได้ย้ายฐานะเป็นเทศบาลตำบล เมื่อเดือนพฤษภาคม ๒๕๔๒ เป็นแหล่งโบราณคดีที่สำคัญทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย และภูมิภาคเอเชียอาคเนย์และมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักไปทั่วโลก

การสำรวจและการขุดค้น ได้เริ่มมาตั้งแต่ในปี พ.ศ. ๒๕๑๐ ซึ่งในระยะนี้ยังไม่ได้มีการศึกษาทางด้านวิชาการมากนัก การขุดค้นครั้งที่ ๒ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๕ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรการขุดทางโบราณคดี ที่บ้านเชียง ด้วยความสนพระทัยเป็นอย่างยิ่ง การขุดค้นครั้งสุดท้ายเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๗-๒๕๑๘ เป็นการขุดค้นครั้งสำคัญที่กรมศิลปากรได้ร่วมกับมหาวิทยาลัยเพนซิลวาเนีย ขุดค้นแหล่งโบราณคดีที่บ้านเชียงและขยายการขุดค้นไปยังแหล่งโบราณคดีใกล้เคียงอีกด้วย

จากหลักฐานการขุดค้นวัฒนธรรมบ้านเชียง และพื้นที่ที่ใกล้เคียงพอจะแยกออกได้ตามหัวข้อดังนี้

ชีวิตและสภาพแวดล้อม

จากการศึกษาและวิเคราะห์โครงกระดูกมนุษย์ กระดูกสัตว์ และเปลือกหอย ทำให้เห็นลักษณะชีวิตความเป็นอยู่ และสภาพแวดล้อมในอดีตได้เป็นอย่างดี เช่น ได้ทราบว่าผู้ชายมีความสูงโดยเฉลี่ย ๑๖๒.๕ ซม. - ๑๗๒.๕ ซม. ผู้หญิงสูง ๒๔๗.๕ ซม. - ๑๕๕ ซม. อายุโดยเฉลี่ยของคนบ้านเชียง ได้ประมาณ ๓๑ ปี

ในสมัยแรกเริ่มการตั้งถิ่นฐานของคนบ้านเชียง เด็กมีอัตราการตายมากกว่าผู้ใหญ่ ส่วนโรคภัยไข้เจ็บที่สำรวจได้มี โรคฟันผุ โรคโลหิตเป็นพิษ โรคโลหิตผิดปกติ เป็นต้น

กระดูกสัตว์และเปลือกหอยบอกเรื่องราวของสภาพแวดล้อมได้ว่าเมื่อแรกการตั้งถิ่นฐานมีแหล่งน้ำที่ใช้ได้ตลอดทั้งปีหลายๆ แห่งใกล้หมู่บ้านภูมิประเทศโดยรอบเป็นป่า และมีภูมิอากาศแบบมรสุมจนภายหลังจาก ๓,๐๐๐ ปีมาแล้วปริมาณของแหล่งน้ำลดลง สภาพป่าโดยรอบเปลี่ยนเป็นทุ่งราบ ซึ่งน่าจะเป็นผลมาจากการที่คนบ้านเชียงโบราณ ต้องการขยายพื้นที่ทำการเพาะปลูกนั่นเอง

ชุมชนเกษตรกรรม

ได้ทำการสำรวจและขุดค้นพบหลักฐานที่เกี่ยวกับพืชหลายชนิด ที่สำคัญได้แก่ ข้าว โดยพบร่องรอยของแกลบข้าวที่ผสมในเนื้อดินของภาชนะดินเผา ตั้งแต่สมัยแรกจนถึงสมัยสุดท้าย เครื่องมือโลหะบางชิ้นก็ยังมีร่องรอยของแกลบข้าวติดอยู่ จากปริมาณข้าวที่มีมากจึงสันนิษฐานว่าน่าจะมีการปลูกข้าวอย่างกว้างขวางแล้ว และการปลูกข้าวครั้งแรกๆ คงจะอาศัยพันธุ์ข้าวป่าซึ่งขึ้นอยู่ตามที่ลุ่มและนำมาปลูกโดยวิธีแบบไร่เลื่อนลอย ซึ่งต่อมาการปลูกข้าวคงพัฒนาขึ้นไปสู่ระบบการปลูกแบบนาดำ

กระดูกสัตว์ที่ใช้เป็นอาหาร

จากหลักฐานได้ค้นพบกระดูกสัตว์ป่า เช่น เสือ กวาง เก้ง จระเข้ วัวนก กระต่าย สัตว์เลี้ยงได้พบ หมู สุนัข ไก่ ควาย ส่วนสัตว์น้ำได้พบ ปลาดุก ปลาสวาย ปลาเทโพ เต่า หอย เป็นต้น

เทคโนโลยีในการทำเครื่องมือเครื่องใช้

คนโบราณที่บ้านเชียง ได้มีการพัฒนาความรู้ด้านการโลหะมานานแล้ว เพราะ พบเครื่องมือที่มีเทคนิคก้าวหน้ามาตั้งแต่ชั้นดินที่มีการตั้งถิ่นฐานครั้งแรกเมื่อประมาณ ๕,๖๐๐ ปีมาแล้ว คนบ้านเชียงเหล่านั้น จะต้องรู้จักการเสาะแสวงหาแหล่งวัตถุดิบนำมาหล่อหลอมเป็นเครื่องมือ เครื่องใช้ เช่น ใบหอกสำริด ขวาน เบ็ด เครื่องประดับต่างๆ ระยะหลังมา เมื่อ ๒,๓๐๐ ปี ยังรู้จักนำเหล็กมาทำเป็นเครื่องมือ เครื่องใช้อีกด้วย



นอกจากนี้แหล่งโบราณคดีบ้านเชียงยังได้พบ หลักฐานด้านวัฒนธรรมที่มีความเจริญอีกมากมาย เช่น การปลูกสร้างบ้านเรือน การทอผ้าที่ทำจากเส้นใยต้นกัญชา การทำเครื่องจักสาน การทำตราประทับใช้เป็นเครื่องหมายอาจแทนตัวบุคคล กลุ่ม, หรือชุมชนก็ได้ นอกจากนั้นคนเหล่านี้น่าจะมีความเชื่อในภพหน้า เพราะสังเกตุจากหลุมศพล้อมรอบโครงกระดูก จะมีหม้อบรรจุเครื่องกิน เครื่องใช้ เครื่องประดับมอบให้กับผู้ตาย เป็นต้น

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ บ้านเชียง ได้จัดตั้งขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๘ ตั้งอยู่บริเวณที่ดินสาธารณะบึงนาคำ มีพื้นที่ภายในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ บ้านเชียง ประมาณ ๑๔ ไร่เศษ คือ อาคารสลากกินแบ่งรัฐบาล มูลนิธิ จอห์น เอฟ เคนเนดี แห่งประเทศไทยได้สนับสนุนและช่วยเหลือการสร้างอาคารขึ้นอีกหลังหนึ่งคือ อาคารสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยานิวัฒนา เป็นผู้แทนพระองค์เสด็จเปิดพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ บ้านเชียง และอาคารสมเด็จ พระศรีนครินทราบรมราชชนนี เมื่อวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๓๐ ขณะนี้ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ บ้านเชียง มีพื้นที่อยู่ในความดูแลในบ้านเชียง ประมาณ ๒๕ ไร่ รวมถึงหลุมขุดค้นวัดโพธิ์ศรีใน และบริเวณบ้านไทพวน

ด้วยเหตุผลที่คนบ้านเชียงในอดีต รู้จักปรับตัวและเปลี่ยนแปลงตนเองให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และทางวัฒนธรรมอันเป็นผลประโยชน์ให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาไม่เพียงแต่คนไทยเท่านั้น แต่มวลมนุษย์ชาติในโลกยังได้ศึกษาเป็นแบบอย่างต่อไปอีกมากมาย ดังนั้นคณะกรรมการมรดกโลกจึงได้ยอมรับขึ้นบัญชีแหล่งวัฒนธรรมบ้านเชียงไว้เป็นแหล่งหนึ่งในบรรดามรดกโลกเมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๕

การจัดแสดง

อาคารสลากกินแบ่งรัฐบาล

เป็นการจัดแสดงขั้นตอนต่างๆ ของการขุดค้นทางโบราณคดี และแหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

อาคารสมเด็จ พระศรีนครินทราบรมราชชนนี

เป็นเรื่องราวของการสำรวจและการขุดค้นแหล่งโบราณคดี ที่บ้านเชียง โดยเฉพาะ

แหล่งขุดค้นโบราณคดีวัดโพธิ์ศรีใน

เป็นพิพิธภัณฑ์กลางแจ้งได้ขุดค้นเมื่อ ปี พ.ศ. ๒๕๑๔-๒๕๑๕ ขณะนี้โบราณวัตถุยังคงอยู่ในหลุมขุดค้นตามสภาพเดิมห่างจากพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ บ้านเชียง ไปทางทิศตะวันออกประมาณ ๔๐๐ เมตร

วัน - เวลาทำการ เปิดทุกวัน (ไม่มีวันหยุด) เริ่ม ๘.๐๐ น. - ๑๗.๐๐ น.

ค่าธรรมเนียมเข้าชม	ชาวไทย	๑๐ บาท
	ชาวต่างประเทศ	๓๐ บาท

โทรศัพท์ (๐๔๒) ๒๐๘๓๔๐ โทรสาร (๐๔๒) ๒๐๘๓๔๑

การเดินทางสู่บ้านเชียง

จากอุดรธานีตามเส้นทางหมายเลข ๒๒ ถนนสายอุดรธานี - สกลนคร ถึงหลักกิโลเมตรที่ ๔๐ แยกบ้านหนองเม็กทางซ้ายมือเข้าไปอีก ๘ กิโลเมตร ถึงบ้านเชียง

หรือ ถนนสายอุดรธานี - สกลนคร ถึงหลักกิโลเมตรที่ ๕๐ แยกบ้านปูลู ทางซ้ายมือ เข้าไปอีก ๖ กิโลเมตร ถึงบ้านเชียง ใช้เวลาในการเดินทางจากอุดรธานี ประมาณ ๑ ชั่วโมง

สถานที่ท่องเที่ยวและน่าสนใจแหล่งอื่นในบริเวณใกล้เคียง

๑. สถานที่ธรรมชาติสวนป่าแหล่งธรรมะอีสานเขียว ห่างจากบ้านเชียงประมาณ ๖ กิโลเมตร

๒. แหล่งจักสานเครื่องใช้, กระติบข้าว, หวด, ที่บ้านดงเย็น ห่างจากบ้านเชียงประมาณ ๓ กิโลเมตร

๓. แหล่งปั้นหม้อแบบโบราณที่บ้านคำอ้อ ห่างจากบ้านเชียง ประมาณ ๗ กิโลเมตร

๔. แหล่งเขียนหม้อลาย อยู่ห่างบริเวณด้านหน้าพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ บ้านเชียง ประมาณ ๑๐๐ เมตร และที่บ้านปูลู ห่างออกไปอีก ๖ กิโลเมตร

สนับสนุนข้อมูลโดย..พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ บ้านเชียง

สินค้าของที่ระลึกของฝาก

- ที่ขึ้นชื่อคือ หม้อลายเขียนสี (เลียนแบบ) ทุกชนิด
- กระติบข้าวเหนียว ที่มีคุณภาพดี หวดที่ใช้นึ่งข้าวเหนียว และเครื่องจักสานอื่นๆ
- เสื่อผ้าสำเร็จรูปที่ทำจากผ้าไหม, ผ้าฝ้าย ที่คนบ้านเชียง ตัดเย็บเอง ส่งขายทั้งภายในบ้านเชียง ต่างจังหวัด กรุงเทพฯ และส่งออก ต่างประเทศ



อาหารการกิน

- มีร้านอาหาร จานเดียว หรือตามสั่ง ที่ด้านหน้าพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ บ้านเชียง และข้างในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ บ้านเชียง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ส้มตำ - ไก่ย่าง - ข้าวเหนียว

ที่พัก

- เลกไซด์ ซันไรส์ เกสท์เฮ้าส์ (๐๔๒) ๒๐๘๑๖๗

วัฒนธรรมและการแสดงท้องถิ่น

- มกราคม จัดสถานที่ทำบุญตักบาตรร่วมกันทั้งหมู่บ้าน
- กุมภาพันธ์-มีนาคม ทำบุญมหาชาติทั้ง ๔ วัดในหมู่บ้าน
- เมษายน งานสงกรานต์ มีขบวนแห่นางสงกรานต์ ของตำบลบ้านเชียง
- ตุลาคม งานบุญออกพรรษา
- พฤศจิกายน งานมรดกโลกบ้านเชียง มีการออกร้านจำหน่ายสินค้า มีมหรสพต่างๆ งานลอยกระทงมีการประกวดนางนพมาศ กระทงและขบวนแห่ชิงรางวัล
- ธันวาคม งานทำบุญส่งท้ายปีเก่า - ต้อนรับปีใหม่ รวมกันทั้ง หมู่บ้าน